

Jakie są źródła socjalizacji?

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Animacja RSA](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Anthony Giddens, *Socjologia*, Warszawa 2004, s. 733.
- Źródło: Florian Znaniecki, *Wstęp do socjologii*, Warszawa 2001, s. 55–117.
- Źródło: Florian Znaniecki, *Wstęp do socjologii*, Warszawa 2001, s. 117.
- Źródło: Florian Znaniecki, *Wstęp do socjologii*, Warszawa 2001, s. 55.
- Źródło: Florian Znaniecki, *Wstęp do socjologii*, Warszawa 2001, s. 21.

Źródło: Adam Przewoski, domena publiczna.

„Źródło” – to jedno z bardziej metaforycznych pojęć w naszym języku. Jak je stosować w odniesieniu do socjalizacji, którą traktujemy jako proces uspołecznienia, dla każdego człowieka rozpoczynający się w momencie jego narodzin? Socjalizacja to efekt: człowiek dostosowuje się do życia w grupie. Nie jest to jednak możliwe bez przyswojenia sobie przez człowieka określonych treści. Będą one bezużyteczne, jeśli nie znajdzie się ktoś, kto nam je przekaże. Jak to wszystko pogodzić? Dowiesz się z dzisiejszej lekcji.

Twoje cele

- Wyjaśnisz charakter procesu socjalizacji oraz konformizmu i nonkonformizmu jako postaw zajmowanych przez jednostki w wyniku procesu socjalizacji.
- Scharakteryzujesz kulturę jako źródło socjalizacji i wymienisz nośniki treści kulturowych.
- Zanalizujesz uwarunkowania procesu kształtowania i zmiany postaw.

Przeczytaj

Socjalizacja

((Anthony Giddens

Socjologia

Socjalizacja – procesy społeczne, w których dzieci przyswajają **normy** i wartości społeczne oraz uzyskują poczucie własnej tożsamości. Szczególnie ważne są procesy socjalizacji przebiegające w dzieciństwie, ale w jakimś stopniu socjalizacja trwa przez całe życie. Żadna jednostka ludzka nie jest całkiem obojętna na reakcje otaczających ją ludzi, które wpływają na jej zachowania i kształtują je w każdej fazie cyklu życiowego.

Źródło: Anthony Giddens, *Socjologia*, Warszawa 2004, s. 733.

Na tak rozumiany proces, którego definicję stworzył współczesny amerykański socjolog Anthony Giddens, można spojrzeć z wielu punktów widzenia, odróżniając od siebie poszczególne aspekty tego zjawiska.

Charakter socjalizacji

Jak wynika z definicji, socjalizacja może trwać całe życie. Nie tylko „może”, ale tak jest w istocie. Przyjmuje się bowiem, że socjalizacja ma charakter **permanentny**. Czasami dochodzi do zaburzenia tej najpowszechniejszej relacji, w której dorośli wprowadzają dzieci w życie społeczne. Z takim zaburzeniem mamy do czynienia w zjawisku tzw. **socjalizacji odwróconej**.

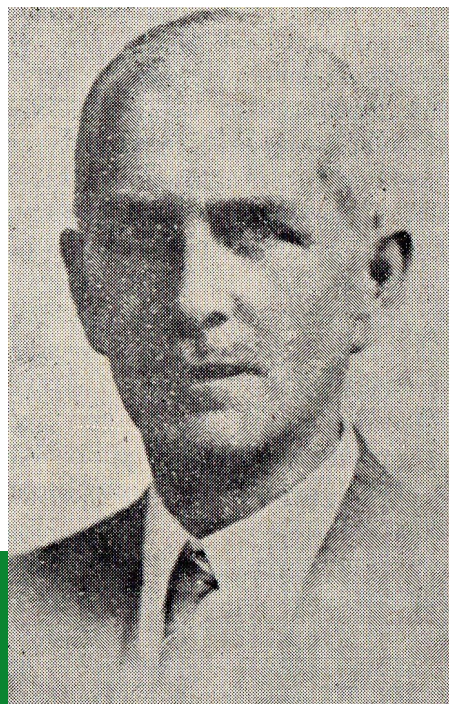
Rodzaje socjalizacji

Efekty socjalizacji

Koncepcja społeczeństwa wychowującego stworzona przez Floriana Znanieckiego

Źródła socjalizacji najłatwiej dostrzec, analizując koncepcję społeczeństwa wychowującego.

Florian Znaniecki (1882–1958) był polskim socjologiem. Pierwszy tom jednej z jego nielicznych prac wydanych po polsku – *Socjologii wychowania* (1922 r.), opatrzył tytułem: *Spółeczeństwo wychowujące*. Tekst ten poświęcony jest wszechstronnej analizie potrzeb i oczekiwań skierowanych do wychowanka ze strony grup społecznych, w których ma on w przyszłości uczestniczyć i pełnić określone [role](#).

Zastanów się, czy znasz innych polskich socjologów. Jakie były obszary ich zainteresowań?

Florian Znaniecki, filozof i socjolog

Źródło: „Kronika Miasta Poznania” nr 2/1990 r., domena publiczna

Zdaniem Znanieckiego przedmiotem wychowania (socjalizacji) jest kandydat na członka grupy społecznej, natomiast jej efektem przyswojenie roli, jaką w tej grupie będzie pełnić. Problem się komplikuje, gdy uświadomimy sobie, że już od najwcześniejszego dzieciństwa podmiot uczestniczy w wielu grupach społecznych (rodzina, klasa szkolna, grupa rówieśnicza, hobbystyczna itp.) i tym samym musi spełniać różne oczekiwania wynikające z rozmaitych ról. Ta wielość grup wpływa na sferę oddziaływań na jednostkę, na proces kształtowania jej [osobowości](#), postaw i tożsamości jednostkowej.

Zastanów się, czy w czasach konfliktów ideologicznych jednostka musi czuć się zagubiona? Spójrzmy na przykład na konflikt między zwolennikami społeczno-politycznej roli Kościoła katolickiego w Polsce a przeciwnikami ingerencji Kościoła w życie publiczne. Czy można być w takim konflikcie dobrym obywatelem i dobrym katolikiem jednocześnie? Czy socjalizacja nas wspiera w tym zagubieniu?

Według Znanieckiego poza małymi grupami (np. rodziną) istnieją wielkie grupy społeczne (naród, grupy religijne, klasy i warstwy), które obejmują znaczną część populacji konkretnego społeczeństwa. Zatem świat społeczny jest złożony, ale mimo owej złożoności, połączony wspólnym [systemem aksjonormatywnym](#) lub, mówiąc inaczej, kulturą.

Relacje w tym społecznym świecie pomiędzy różnymi grupami opierają się z jednej strony na współdziałaniu, z drugiej zaś na rywalizacji o zasoby, dobra kulturowo zdefiniowane jako cenne, godne pożądania przez jednostki lub grupy społeczne. Ale nawet w gwałtownych sporach argumentów wszystkim stronom konfliktu dostarcza system aksjonormatywny danego społeczeństwa (treść uniwersum kulturowego).

W procesie socjalizacji podmioty oddziałujące na jednostkę realizują nie do końca spójne cele, akcentując ten wymiar aktywności podmiotu socjalizowanego, którym najbardziej dana grupa (instytucja) jest zainteresowana.

- Grupa religijna będzie akcentować ten wymiar uczestnictwa jednostki, który zapewnia jej trwałość, stabilność i rozwój, wzmacniając cechy i cnoty socjalizowanego podmiotu najważniejsze z powodów religijnych.
- Państwo oczekiwać będzie przygotowania przyszłych obywateli do aktywnego uczestnictwa w życiu publicznym, odpowiedzialności obywateli za trwanie i rozwój wspólnoty politycznej.
- Naród od młodego Polaka będzie oczekiwał znajomości historii, kultury narodowej i jej najważniejszych reprezentantów będących dziełami sztuki, literatury itp.

Kultura jest zatem głównym źródłem procesu socjalizacji – systemem aksjonormatywnym danego społeczeństwa, ujawniającym się dzięki rolom społecznym, nadawanym przez grupę socjalizowanym osobnikom.

Kultura społeczeństwa jako główne źródło socjalizacji

Tak na źródła socjalizacji patrzy socjolog. Socjalizowana jednostka może to widzieć nieco inaczej. Kultura w całości, ze względu na swoją złożoność, nie jest dla niej dostrzegalna na poziomie potocznego, jednostkowego doświadczenia. Dlatego źródłem socjalizacji są dla niej kanały, którymi społeczeństwo się posługuje, aby jednostce, w trakcie procesu socjalizacji, przekazać treści kulturowe. Innymi słowy: jednostka dowiaduje się, na czym polega jej rola w rodzinie jako grzecznego dziecka, przede wszystkim przez słuchanie się rodziców, a nie „chłonięcie” treści kultury (choć czytanie bajek też odgrywa w tym procesie swoistą rolę). Nieco później poznaje, przez obserwowanie swoich rodziców, co to znaczy być dobrym ojcem czy matką.

Rodzina

Rodzina jest źródłem podstawowych umiejętności dla istnienia i funkcjonowania jednostki

oraz kompetencji kulturowych. Zakres tych kompetencji zależy od czasu historycznego, w którym ten proces jest realizowany. W danych społeczeństwach o słabo wykształconym systemie edukacji szkolnej młody człowiek dowiadywał się w rodzinie wszystkiego, co niezbędne do życia, obserwując role pełnione przez rodziców: żony, matki, gospodyni domowej, męża, ojca, rolnika, robotnika. Obecnie część tych umiejętności nabywa z innych źródeł.

Grupa rówieśnicza

Uczestnictwo w takich grupach ma socjalizacyjne znaczenie z dwóch powodów. Po pierwsze, podmiot wchodzi dobrowolnie do grupy lub ją współtworzy. Zatem uczestnictwo w niej zgodne jest z jego oczekiwaniami, dyspozycjami, zainteresowaniami, postawami itd. Po drugie, w grupie rówieśniczej podmiot ma możliwość konfrontacji wiedzy, umiejętności i informacji uzyskanych z różnych źródeł z opiniami, przekonaniem innych uczestników grupy. Podobnie jak w rodzinie, człowiek pozostaje w grupach rówieśniczych przez większość swojego życia. Zatem są one źródłem wiedzy przydatnej w różnych aktywnościach: kształtowania ładu wewnątrz rodzinnego, relacji z partnerem, sposobów wychowania dzieci, roli zawodowej, przekonań politycznych i sposobu uczestnictwa w życiu religijnym, publicznym itd. Zaznaczyć trzeba, że uczestnictwo w grupie rówieśniczej nie jest związane ze spełnianiem precyzyjnie i niezmiennie zdefiniowanej roli społecznej, w przeciwieństwie do uczestnictwa w grupach formalnych łączonych więzią instytucjonalną lub zrzeczeniową. Zatem i przekaz oczekiwań czy potrzeb społecznych jest ograniczony, zawężony do treści niezbędnych dla istnienia i funkcjonowania takiej grupy.

Szkoła

Szkoła dostarcza informacji potwierdzonych przez badania naukowe o różnych aspektach rzeczywistości przyrodniczej i społecznej. Kształtuje również zachowania wobec innych ludzi czy grup społecznych. Najogólniej mówiąc, wyposaża w takie kompetencje, jakie w konkretnym czasie są oczekiwane i formułowane jako cele dydaktyczne i wychowawcze przez politykę oświatową państwa (co widać w programach nauczania poszczególnych przedmiotów). Szkoła jest zatem źródłem kompetencji umożliwiających samodzielne funkcjonowanie w dorosłym życiu, ale również postaw w stosunku do istniejącego ładu społecznego i politycznego, który w dorosłym życiu mają podtrzymywać i gwarantować swą aktywnością jego stabilność.

Instytucje pośrednie

W czasach Floriana Znanieckiego nie było jeszcze internetu. Media w obecnym kształcie też jeszcze nie istniały. Jednak doceniał on znaczenie tego typu instytucji jako źródeł wiedzy i umiejętności wykorzystywanych w procesie wychowania.

((Florian Znaniecki

Wstęp do socjologii

Wychowanie to ogranicza i reguluje środowisko pośrednie, podobnie jak to czyni nauczanie szkolne w odniesieniu do środowiska bezpośredniego, tylko że nie posługuje się w tym celu zamkniętą grupą, lecz odrębnym kompleksem środków symbolicznych i reprezentacyjnych, których typowe przykłady są to przykłady w książkach, ilustracjach, czasopismach dla dzieci i młodzieży, podręcznikach szkolnych, wydawnictwach popularnych, teatrze dla dzieci, filmach pedagogicznych. [i dalej] Fonograf i radio, rozszerzając słowne porozumienie w czasie i w przestrzeni, pozwalając w rosnącej mierze zastąpić pismo i druk przez mowę, podobnie przedstawiają swojego rodzaju nawrót do tego typu styczności, który łączy jednostkę z bezpośrednim otoczeniem społecznym.

Źródło: Florian Znaniecki, *Wstęp do socjologii*, Warszawa 2001, s. 55–117.

Słownik

aksjologia

dział filozofii zajmujący się wartościami; w szerszym znaczeniu jest to ogólna teoria wartości, w znaczeniu węższym to dziedzina rozważań nad wartościami wchodząca w skład innych dyscyplin naukowych (na przykład moralnych, estetycznych, religijnych itp.)

konformizm

(z łac. *conformo* – nadaję kształt); w pierwszym znaczeniu jest to zmiana zachowania pod naciskiem faktycznym lub wyobrażonym innych osób, w drugim to podporządkowanie zasadom, regułom obowiązującym w zbiorowościach lub w całym społeczeństwie

ład aksjonormatywny

układ wartości, norm postępowania, które je umacniają, oraz wzorów zachowania, czyli kulturowo i historycznie zmiennych form, jakie przybierają normy w zależności od konkretnej sytuacji, w której są stosowane przez jednostkę

nonkonformizm

krytyczna postawa wobec zasad, reguł obowiązujących w zbiorowościach lub w społeczeństwie i idące w ślad za nią zachowanie inne niż powszechnie przyjęte; za tą postawą stoi odmienny system wartości uznawanych i podtrzymywanych przez podmiot

norma

nakaz lub zakaz określonego zachowania, działania mające chronić i zarazem podtrzymywać wartość cenioną w grupie lub całym społeczeństwie; w innym węższym znaczeniu: trwały, przyjęty w społeczeństwie lub zbiorowości sposób działania

osobowość

właściwa danej osobie, zorganizowana struktura motywacji, właściwości, cech, postaw i kompetencji działania, będąca biograficznym wynikiem radzenia sobie jednostki z wymogami środowiska i własnego organizmu

rola społeczna

względnie trwałe, spójne oczekiwania, jakie wobec podejmującego rolę członka ma zbiorowość społeczna

socjalizacja odwrócona

przekazywanie umiejętności, wiedzy, ale także wartości i norm starszemu pokoleniu przez dzieci i młodzież; jej konieczność wynika z rozwoju społecznego (głównie technologicznego)

socjalizacja permanentna

proces internalizacji pojawiających się nowych treści kulturowych (norm, reguł działania) zgodnie z aktualnymi teoriami socjalizacji, trwający przez całe życie podmiotu

uniwersum

synonim pojęcia „wszechświat”

Animacja RSA

Polecenie 1

Zapoznaj się z animacją. Pomyśl o innych kontekstach, w jakich można użyć określenia „postawa”.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DpE1V58ck>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Film nawiązujący do treści materiału Postawa jednostki, czyli co wypłynęło ze źródeł (socjalizacji)?

Ćwiczenie 1

Stwórz mapę myśli porządkującą twoją wiedzę o różnych sposobach klasyfikacji oraz rozszerzającą tę wiedzę (poprzez uwzględnienie stworzonych przez ciebie kryteriów postaw).

- Postawy
 - Kryteria grupowe
 - Postawy wobec[br] swoich
 - Postawy wobec [br]obcych
 - Kryteria przedmiotowe
 - Postawy wobec [br]swoich
 - Postawy wobec [br]obcych

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Zaznacz czynność, której dziecko nie wykonuje w ramach socjalizacji pierwotnej.

☐ robienie fikołków

☐ zabawa w chowanego

☐ mycie zębów

☐ pisanie wypracowania na temat: „Kim chciałbym zostać”

Ćwiczenie 2

Przypisz poszczególne określenia do dwóch typów efektów socjalizacyjnych.

wartości

bezpieczeństwo

ochrona zasobów w komputerze
przed ich kopiowaniem

kompetencje

odzwierciedlanie wyrazu twarzy
konkretnego człowieka na
płótnie przy pomocy pędzla
i farb

wygoda

piękno

wiązanie butów

Ćwiczenie 3

Zdecyduj, które stwierdzenia są prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
W ramach lekcji religii dzieci dowiadują się, w jaki sposób mogą dokonać apostazji.	☐	☐
Dziecko, pouczając dziadka o zasadach zachowania się przy stole, bierze udział w socjalizacji odwróconej.	☐	☐
Jednostki są poddawane procesowi socjalizacji zaraz po urodzeniu na mocy decyzji administracyjnej powołanych do tego urzędów.	☐	☐
Każde społeczeństwo tworzy własne uniwersum kulturowe.	☐	☐
Rodzina jest dla małego dziecka głównym źródłem socjalizacji pierwotnej.	☐	☐
W internecie zarówno wychowanek, jak i wychowawca mogą znaleźć wiele treści wykorzystywanych w procesie socjalizacji.	☐	☐

Ćwiczenie 4

W poniższym tekście wstaw brakujące słowa.

„Powtarzamy bowiem raz jeszcze, że gdy stawia sobie za bezpośrednie zadanie dobro wychowanka, jego rozwój osobisty w pewnym kierunku lub przystosowanie go do przyszłych warunków życiowych, to bynajmniej nie znaczy, aby genezą ostateczną tego zadania było dobro takiej lub innej grupy. społecznej chodzi wszak o to, by przyszłych jej członków była rozwinięta w pewnym kierunku, i aby członkowie ci byli przystosowani do pewnych warunków: ona więc właśnie narzuca wychowaniu te wymagania, często przy tym starając się, nie bez pewnej słuszności, utrwalić u swych członków, dawnych i nowych, to przekonanie, że dobro jednostki utożsamia się na gruncie wychowania z dobrem grupy, skoro warunkiem podstawowym i niezbędnym wszelkiego dobra indywidualnego jest wcielenie jednostki do , bez tego człowiek jest zwierzęciem.”

Źródło: Florian Znaniecki, *Wstęp do socjologii*, Warszawa 2001, s. 215–216.

Klasie

Rzeczywistości

kierownik

wychowawca

Grupie

postawa

armii

osobowość

społeczeństwa

grupy

orientacja

osobnik

Ćwiczenie 5

Rozstrzygnij, czy cele socjalizacyjne płynące z takiego źródła, jak grupa religijna, muszą być sprzeczne z celami płynącymi ze strony państwa jako instytucji socjalizującej. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Rozstrzygnięcie:

tak

Uzasadnienie:

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj ćwiczenie.

((Florian Znaniecki

Wstęp do socjologii

Osobnik może wejść w styczność pośrednią z kim chce, na jak długo chce i w jakim chce zakresie. Sam sobie kształtuje własne środowisko społeczne, zgodnie z kierunkiem swych zainteresowań z poziomem swego intelektualnego rozwoju.

Źródło: Florian Znaniecki, *Wstęp do socjologii*, Warszawa 2001, s. 117.

Rozstrzygnij, czy powyższy cytat świadczy o tym, że są takie jednostki w społeczeństwie, które nie podlegają procesowi socjalizacji (wychowaniu w ujęciu Floriana Znanieckiego). Uzasadnij swoją odpowiedź.

Rozstrzygnięcie:

tak

Uzasadnienie:

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj ćwiczenie.

((Florian Znaniecki

Wstęp do socjologii

Osoby, które za pośrednictwem symboli wchodzą w styczność społeczną z kandydatami na członków grupy specjalnie po to, aby udzielić im na tej drodze przygotowania do przyszłego uczestnictwa w kulturze duchowej tej grupy, uchronić ich od niepożądanych styczności pośrednich, wreszcie dopełnić to wychowanie, które otrzymują w bezpośredniej styczności z innymi czynnikami i instytucjami wychowawczymi.

Źródło: Florian Znaniecki, *Wstęp do socjologii*, Warszawa 2001, s. 55.

Rozstrzygnij, czy obecnie mamy do czynienia z takim oddziaływaniem, jakie opisano we fragmencie dotyczącym lat 20. XX w. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Rozstrzygnięcie: ▼

Uzasadnienie:

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj ćwiczenie.

((Florian Znaniecki

Wstęp do socjologii

Ostatecznie tedy powiemy, że wychowanie jest to działalność społeczna, której przedmiotem jest osobnik będący kandydatem na członka grupy społecznej, i której zadaniem, warunkującym faktyczne jej zamiary i metody, jest przygotowanie tego osobnika do stanowiska pełnego członka.

Źródło: Florian Znaniecki, *Wstęp do socjologii*, Warszawa 2001, s. 21.

Rozstrzygnij, czy fragment uzasadnia stanowisko wykluczające osoby dorosłe z procesu socjalizacji, jeśli przyjmiemy, że wychowanie to tyle, co socjalizacja. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie:

tak

Uzasadnienie:

Dla nauczyciela

Autor: Justyna Szymańska

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie, Wiedza o społeczeństwie 2022

Temat: Jakie są źródła socjalizacji?

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

I. Człowiek i społeczeństwo. Uczeń:

5) wyjaśnia charakter procesu socjalizacji; podaje przykłady wpływu społecznego w różnych dziedzinach życia; analizuje przypadki oraz przedstawia zalety i wady konformizmu i nonkonformizmu.

Zakres rozszerzony

I. Człowiek w społeczeństwie. Uczeń:

3) wyjaśnia, czym jest postawa oraz przedstawia uwarunkowania procesu kształtowania i zmiany postaw.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- wyjaśnia charakter procesu socjalizacji oraz konformizmu i nonkonformizmu jako postaw zajmowanych przez jednostki w wyniku procesu socjalizacji;
- charakteryzuje kulturę jako źródło socjalizacji i wymienia nośniki treści kulturowych;
- analizuje uwarunkowania procesu kształtowania i zmiany postaw.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- mapa myśli;
- dyskusja;
- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- śniegowa kula.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji**Przed lekcją:**

Przed lekcją chętne/wybrane osoby przygotowują prezentację na temat: Koncepcja społeczeństwa wychowującego stworzona przez Floriana Znanieckiego.

Faza wstępna:

1. Przedstawienie tematu „Jakie są źródła socjalizacji?” i celów zajęć.
2. Śniegowa kula. Uczniowie w parach przygotowują definicję socjalizacji. Następnie łączą się w czwórki, porównują swoje pomysły, dyskutują i tworzą wspólną wersję propozycji. W kolejnym kroku łączą się w ósemki i coraz liczniejsze grupy, aż powstanie ogólnoklasowa wersja definicji. Chętna/wybrana osoba zapisuje propozycję na tablicy.

Faza realizacyjna:

1. Wspólne omówienie charakteru socjalizacji, jej rodzajów i efektów.
2. Przedstawienie prezentacji przygotowanej przez uczniów. Po jej zakończeniu reszta klasy może zadawać prelegentom pytania.

3. Metoda jigsaw. Uczniowie odliczają do czterech. Następnie łączą się w zespoły wg przydzielonych numerów. Każda grupa opracowuje informacje dot. wpływu na socjalizację jednostki:

- jedyńki – rodziny,
- dwójki – grup rówieśniczych,
- trójki – szkoły,
- czwórki – instytucji pośrednich.

(widziet w sekcji „Przeczytaj”). Po zakończeniu pracy uczniowie zmieniają zespoły tak, by w każdym znalazła się przynajmniej jedna osoba z poprzednich grup. Uczniowie dzielą się wiedzą zdobytą wcześniej i uczą się od siebie nawzajem.

4. Dyskusja na temat: „Jaki wpływ na socjalizację jednostki mają: rodzina, grupy rówieśnicze, szkoła i instytucje pośrednie?”. Uczniowie przedstawiają swoje argumenty, kontrargumenty i opinie. Na zakończenie chętna/wybrana osoba dokonuje podsumowania.
5. Uczniowie zapoznają się z treścią animacji, zapisują problemy i pytania z nią związane. Następnie prowadzą dyskusję, która pozwala lepiej zrozumieć poruszaną tematykę. Na końcu porządkują swoją wiedzę, tworząc mapę myśli.
6. Uczniowie wykonują zadania z sekcji „Sprawdź się” wskazane przez nauczyciela.

Faza podsumowująca:

1. Omówienie ewentualnych problemów z rozwiązaniem ćwiczeń i poleceń z sekcji „Sprawdź się”.
2. Na zakończenie nauczyciel dokonuje oceny pracy wylosowanej grupy. Prosi o samoocenę uczniów dotyczącą współpracy w zespole oraz wykonanego zadania. Dokonuje oceny pracy wybranych uczniów.

Praca domowa:

1. Napisz krótką notatkę, uwzględniając w niej najistotniejsze informacje dotyczące zagadnień poruszanych na zajęciach.

Materiały pomocnicze:

- *Encyklopedia socjologii*, Warszawa 1998.
- B. Szacka, *Wprowadzenie do socjologii*, Warszawa 2003.
- *Osobowość a społeczne zachowanie się ludzi*, red. Janusz Reykowski, Warszawa 1980.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium z sekcji „Animacja RSA” jako inspirację do przygotowania własnej prezentacji multimedialnej.